

Topics:

- Breaking an unbreakable law to save one's self from illness or to save one's self from an attacker
- Breaking Shabbat for a medicine or therapy which is uncertain

סוגי אונס

א. רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ב

בן נח שאנסו אנס לעבור על אחת ממצותיו, מותר לו לעבור, אפילו נאנס לעבוד ע"ז עובד, לפי שאינן מצווין על קדוש השם...

ב. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה ד

וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג הרי זה מחלל את השם, ואם היה בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים ובטל מצות עשה שהיא קידוש השם ועבר על מצות לא תעשה שהיא חלול השם, ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו בית דין אפילו הרג באונס, שאין מלקין וממיתין אלא לעובר ברצונו...

ג. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה ו

כענין שאמרו באונסין [דיעבור על האיסור ואל ייהרג] כך אמרו בחלאים, כיצד מי שחלה ונטה למות ואמרו הרופאים שרפואתו בדבר פלוני מאיסורין שבתורה עושין, ומתרפאין בכל איסורין שבתורה במקום סכנה - חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכת דמים שאפילו במקום סכנה אין מתרפאין בהן, ואם עבר ונתרפא עונשין אותו בית דין עונש הראוי לו.

חילוק של האור שמח

- אונס על ידי מישוהו אחר
 - אונס על ידי חולי
- הרציחה נגרמת על ידי רצון מישוהו אחר
הרציחה נגרמת על ידי החולה

ד. שולחן ערוך אורח חיים רד:ח-ט

ח: כל האוכלין והמשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה, אם טעמם טוב והחיד נהנה מהם, מברך עליהם תחלה וסוף.
הגה: אם אנסוהו לאכול או לשותה, אף על גב דהחיד נהנה ממנו אינו מברך עליו, הואיל ונאנס על כך (ב"י בשם אהל מועד והרא"ם).
ט: אכל מאכל או משקה של איסור מפני הסכנה [של חולי - מ"ב], מברך עליו תחלה וסוף.

ה. משנה ברורה סימן רד ס"ק מה

אע"ג דהחיד - ולא דמי למש"כ לקמיה בסעיף ט' באוכל איסור מפני הסכנה דמברך עליו, כיון דעכ"פ נהנה, אף דגם שם אכילתו ע"י אונס שאני התם דהאונס אינו על האכילה גופא. משא"כ הכא שהאכילה גופא הוא ע"י אונס שאונסים אותו לאוכלו לא שייך בזה לחייבו לברך על הנאתו כיון שהוא בע"כ. כן היא סברת הרמ"א.

ו. רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ח הלכה ד

נשא ממון חבירו בידו ונתנו לאנס חייב לשלם מכל מקום אף על פי שהמלך אנסו להביא...
ראב"ד: ד... ומאין יתחייב לו זה שימות בשביל ממון חבירו הואיל וייחזדו לו בפירושו? וכבר הרחבנו בדברים האלו בפירוש בבא קמא.

רפואה ידועה

ז. מגן אברהם סימן שכח ס"ק א

ועבי"ד ססי"קנ"ה דבעינן שתהא הרפוא' ידועה או ע"פ מומחה

ח. רמ"א יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנה סעיף ג

וכל חולה שמאכילין לו איסור צריכים שתהא הרפואה ידועה או על פי מומחה. (איסור והיתר כלל נ"ט). ואין מתירין שום דבר איסור לחולה, אם יוכל לעשות הרפואה בהיתר כמו באיסור אף על פי שצריך לשהות קצת קודם שימצא ההיתר, מאחר שאין סכנה בדבר. (בית יוסף ותשובת הרשב"א סוף סימן קצ"ד / ח"ג סי' רי"ד/).

ט. ספר איסור והיתר הארוך שער נט סימן לה

השיב מהר"ם על נכפה אחד שרצה כנעני לרפואתו ולהאכילו שרץ העוף. נכפה הוא חולי גדול וכמכת של חלל הגוף דמי ופעמים שמסתכן ונופל לאש או למים, אם הרפואה ידועה מותר, ואם אין הרפואה ידועה אין בידי להתיר עכ"ל.

הבעייה

המהר"ם כתב שנכפה צריך רפואה ידועה, ולכן הרמ"א ביורה דעה הצריך או רפואה ידועה או מומחה

"נכפה" הוי חולה שאין בו סכנה

תשובה א' (פמ"ג)

"ידועה" היינו לאלה שאינם רופאים, ו"מומחה" יכול לעשות מספק

תשובה ב' (תהל"ד)

תשובה ג' (עטרת חכמים) "ידועה" בנכפה היה כיון שהעכו"ם לא היה רופא, ו"מומחה" יכול לעשות מספק